

INFORME DE RESULTATS DEL PROCÉS PARTICIPATIU

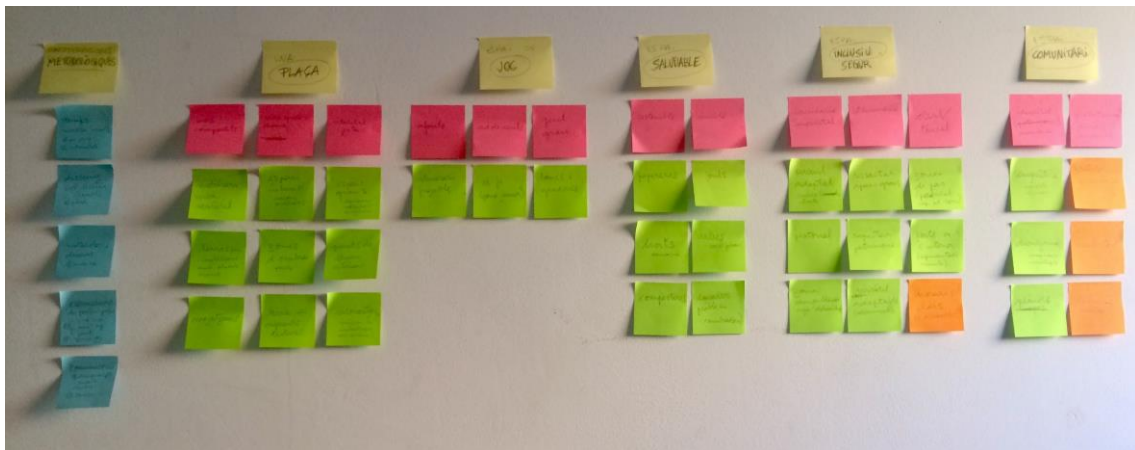
“FABRA I COATS, UN ESPAI OBERT A SANT ANDREU”

Octubre 2018 – Març 2019

Procés participatiu per definir les característiques de la urbanització del recinte i els seus futurs usos realitzat entre els mesos d'octubre de 2018 i març de 2019.

Aquest procés ha estat impulsat pel Districte de Sant Andreu, l'Institut de Cultura de Barcelona i la Direcció de Democràcia Activa i Descentralització de l'Ajuntament de Barcelona.

La dinamització del procés ha sigut realitzada pel col·lectiu L'Ordit.

0. Apunts metodològics:

El disseny del procés participatiu ha tingut per objectiu arribar a la màxima diversitat de persones i és per aquest motiu que contemplava trobades presencials centrades en la presa de paraula, espais informatius i divulgatius informals, plataformes de participació online i processos experimentals on expressar-se des de la sensorialitat, la gestualitat, el dibuix o la performativitat del propi espai públic. La varietat de veus implicades en aquesta procés participatiu ha dotat de solidesa les propostes que en resulten i ha permès equilibrar les expectatives posades en les solucions estrictament urbanístiques i obrir la discussió a la dimensió comunitària de l'espai públic, entès com un entorn on conviuen usos diversos que han de ser compartits i no competius ni excloents.

En aquest informe de resultats es presenten les conclusions del procés participatiu en **cinc grans eixos que defineixen el recinte** com a plaça, espai de joc, espai saludable, espai vivible i segur, i espai comunitari.

1. Una plaça:

Per les seves característiques úniques a la ciutat, al recinte de Fabra i Coats coexisteixen mirades amb escala d'equipament públic, escala de districte i escala de ciutat. El recinte és avui un **espai de caràcter cultural, educatiu i cívic**. Cadascuna d'aquestes mirades ha explicitat unes necessitats i uns anhels que partien d'una experiència de l'espai molt determinada (famílies de l'escola bressol, alumnes d'institut, tècniques d'espectacle, antics treballadors de la fàbrica, operadors culturals, etc.).

Les necessitats que es vivien de manera privativa i en ocasions excloent s'han desplegat en forma de demandes compartides respecte al caràcter que ha de tenir l'espai públic. Així doncs, la primera idea sorgida del procés participatiu és la definició del propi espai: és una plaça. I en tant que plaça hi conviuen el temps de la vida quotidiana i els de la festa.

Usos compartits

Hem treballat en tot moment des de la hipòtesi central que la urbanització dels espais públics del recinte Fabra i Coats ha de **respectar i propiciar els usos compartits**

Per tal de construir una experiència compartida de l'espai públic del recinte Fabra i Coats,

- és imprescindible preveure un disseny que contempli un **mobiliari urbà flexible i versàtil**, que pugui ser re-interpretat pels veïns en funció de les seves necessitats, que es pugui desplaçar i sigui desmuntable i doni flexibilitat a l'ús de l'espai públic.
- Aquesta idea entronca amb la necessitat d'habilitar **magatzems pel mobiliari i altres magatzems compartits**.

Vida quotidiana

Per tal que les grans extensions de terreny que conté el recinte de Fabra i Coats esdevinguin la plaça que volem,

- cal habilitar **zones d'ombra i d'aixopluc** que siguin també espais de trobada i de relació veïnal.
- mantenir la **diversitat dels tipus de sòl** que hi ha al recinte. Ja que si s'assegura que siguin segurs, nets i acollidors, ofereixen una gran diversitat d'usos lúdics i creatius.

D'altra banda, el recinte compta amb **espais recollits i racons amb identitat pròpia** dels quals diferents col·lectius s'apropien al llarg del dia. Cal respectar aquests racons i fer-los acollidors respectant-ne el caràcter íntim i porós.

Vitalitat i festa

Així mateix, el recinte es caracteritza per l'existència de **grans espais oberts** que esdevenen de manera pràcticament inconscient escenaris naturals, de caràcter festiu i cultural. És important aprofitar el dinamisme i la vitalitat que ofereixen aquests espais de manera confortable i respectuosa:

- S'haurà de preveure un disseny de l'espai públic que multipliqui el potencial d'**insonorització** que ofereix la pròpia arquitectura del recinte i solucions no invasives que apaivaguin l'impacte sonor de la vida a l'espai públic.
- I per tal de seguir acollint activitats festives de diverses mides, és necessari que hi hagi **punts de llum exteriors segurs** i potents, ben distribuïts, on poder connectar els equipaments necessaris.

Tenint en compte les propostes sorgides del procés participatiu, i a fi de fer compatibles tots els usos, es recomana que el disseny de reurbanització prevegi la diversitat d'usos que es donen al recinte. En aquest sentit, es podria treballar a partir de:

- un **espai més adequat per grans activitats festives** (entre L'Harmonia i l'Escola Can Fabra)
- i un **altre espai de caràcter més tranquil** (entre la Fàbrica de Creació, l'EMB La Filadora i els nous habitatges)

2. Un espai de joc:

El recinte de Fabra i Coats acull diferents equipaments educatius: escola bressol, escola d'educació infantil, primària i institut als quals s'afegirà properament un centre de formació ocupacional per a joves amb diversitat funcional. Aquests equipaments aporten vitalitat a l'espai i conformen un ecosistema intergeneracional molt ric que cal preservar i potenciar. La presència d'infants, joves i persones grans al recinte ha donat lloc a zones d'ús preferencials.

Els petits i petites de la Filadora tenen un recorregut preferencial que va de l'escola bressol a la sortida nord del carrer Sant Adrià. Els infants de Can Fabra a l'hora de la sortida solen utilitzar l'espai davant l'entrada de l'escola i l'àrea entre la sala de calderes i la terrassa de l'ateneu Harmonia. Els i les adolescents prefereixen els racons, en especial el que s'ha generat entre els murs prefabricats amb grafitis i el costat Sud de la Fàbrica de Creació.

Infants

Una de les propostes que ha aparegut amb més força al llarg del procés participatiu és la de preveure el caràcter jugable del conjunt dels espais públics del recinte, consolidant un **itinerari jugable** adaptat a les necessitats tant de les criatures de l'escola bressol com dels nens i nenes en edat escolar i les seves famílies.

Partint d'aquesta proposta sorgida del procés participatiu, i respectant la visió de conjunt del recinte com a espai jugable, sembla pertinent que l'itinerari que uneix l'EMB La Filadora amb l'entrada nord del Carrer Sant Adrià prevegi una major intensitat d'usos infantils i familiars. Cal tenir en compte que es preveu la recuperació d'un dels solars d'aquest entorn que també podria esdevenir espai de joc en un futur.

Els **espais de joc i lleure** que resultin de la reurbanització han de tenir en compte la diversitat i sensibilitat sensorial, han d'afavorir el benestar de les persones que els transiten, han de ser flexibles i propiciar usos lliures i creatius, i han de donar lloc a pràctiques comunitàries

compartides i a la cooperació entre persones diverses. Si bé **cal evitar la segmentació dels espais públics del recinte**, sembla que la futura supressió dels mòduls que ara ocupa l'IES Martí Pous i la construcció d'una nova entrada al recinte pel carrer Segre, obre la possibilitat de treballar una zona amb major intensitat d'usos lúdics.

Joves

El treball amb els i les joves alumnes de l'institut i les associacions de mares i pares dels diferents equipaments educatius ha permès identificar la necessitat d'un espai de trobada lúdic i versàtil a l'aire lliure que possibiliti altres maneres d'entendre el joc, incorporant les noves tecnologies i els dispositius mòbils. En aquest sentit, caldrà:

- assegurar l'**accés lliure a internet**.
- pensar l'espai públic del recinte de manera que sigui un **espai d'esbarjo obert** tenint en compte, a més, que serà l'espai d'esbarjo per a l'alumnat major de 16 anys.
- assegurar que les propostes d'espais de joc preveuen la diversitat funcional de manera integrada i connectada.

Persones grans

El gaudi de l'espai públic per part de les persones grans queda radicalment limitat per la manca de bancs i seients on poder trobar-se i descansar en els desplaçaments dins d'un recinte de grans dimensions.

Per tant, caldrà preveure solucions de **mobiliari urbà comfortable i versàtil** que reforci el caràcter públic i comunitari de l'espai.

3. Un espai saludable:

Repensar Fabra i Coats en termes d'espai públic ofereix la possibilitat d'articular una visió de ciutat en termes de salut comunitària i de sostenibilitat ambiental. Actualment el recinte té grans mancances en tots dos àmbits i existeix un consens fort respecte a la necessitat de pensar la reurbanització per respondre a aquestes necessitats.

Espai sostenible

Cal facilitar i equipar el recinte per tal que la cura de l'espai públic sigui compartida tant pel personal de manteniment com per la ciutadania:

- instal·lant **papereres de recollida selectiva** a la totalitat del recinte.
- i preveient **sistemes de de recollida selectiva de deixalles**, tenint en compte la diversitat d'equipaments que habiten el recinte i els esdeveniments que s'hi realitzen, i que el caràcter peatonal de la Fabra i Coats impedirà situar contenidors a l'interior del recinte.

Espai vivible

L'aigua és la gran absent del recinte, tant pel seu potencial de joc, com pel seu poder relaxant i socialitzant. En un espai vast i àrid com és en l'actualitat la Fabra i Coats, per convertir-lo en un espai vivible, caldrà preveure:

- **fonts** no només per calmar la set, sinó també per alimentar un ecosistema vegetal imprescindible.
- un **ecosistema vegetal ric i obert** que enforteixi els vincles comunitaris entre col·lectius habituals del recinte, en especial les criatures però no només. Calen arbres i flors i un hort comunitari que es pugui convertir en un espai d'aprenentatge i de relació intergeneracional que complementi les possibilitats d'esbarjo dels diferents equipaments educatius del recinte.
- **lavabos públics i canviadors per nadons**, tant en els usos quotidians de l'espai com en els moments de gran afluència de gent al recinte.

4. Un espai inclusiu i segur:

El recinte de Fabra i Coats està sotmès a cicles d'activitats molt irregulars i a un ús molt segregat dels espais, agreujat també per la presència de camions. La gran dimensió del recinte i la llunyania dels diferents equipaments dificulten un ús fluid dels espais.

S'ha detectat que hi ha una necessitat subjacent i primordial de reorientar la comprensió de la seguretat als espais públics cap a una **perspectiva feminista** que considera els espais segurs en tant que espais de vida i de comunitat. El recinte de Fabra i Coats representa una oportunitat única de posar en pràctica un urbanisme feminista que construeixi seguretat a partir de la inclusió de totes aquelles identitats i capacitats diverses que fan la ciutat.

Circulació, accessos i mobilitat

El recinte de la Fabra i Coats ha de ser un **espai de vianants, tancat a la circulació**. Per tant, no hi podrà haver cap vehicle estacionat i només es podrà fer càrrega i descàrrega en uns horaris determinats. Caldrà preveure zones de càrrega i descàrrega al costat de les portes del carrer Sant Adrià.

La necessària **ordenació dels recorreguts** en nom de la millora de l'accessibilitat, hauria de tenir en compte que l'extraordinària varietat de paviments no és només un inconvenient (dificulten els desplaçaments), sinó que multiplica les possibilitats d'exploració i interacció de les persones amb el seu espai quotidià.

Partint de la convicció compartida que l'espai públic de la Fabra i Coats ha de ser de caràcter eminentment peatonal i inclusiu, i **es preveu un horari de tancament nocturn** cal dissenyar:

- un **sistema d'informació accessible i comprensible dels horaris i els accessos** i el funcionament de l'espai, que haurà d'anar acompanyat d'una **nova nomenclatura dels espais i els accessos**.

- un **sistema d'informació modulable** en funció de les activitats i tenint en compte tots els accessos al recinte per evitar que el tancament nocturn del recinte entri en contradicció amb la necessitat de fer de Fabra i Coats un espai públic que sigui una zona de pas pel veïnat en els seus trajectes quotidians.
- un **sistema de camins amb indicacions adaptades** per persones amb diversitat visual, funcional i auditiva que faciliti el seu ús autònom de l'espai públic del recinte. Cal que aquests camins no tinguin interferències (bol·lards, papereres i altres possibles elements de mobiliari urbà) que interfereixin les amplades mínimes que estableixen les normatives municipals.

Il·luminació

Existeix una percepció generalitzada de la Fabra i Coats com un espai fosc i poc acollidor quan es fa de nit. Si a aquesta percepció, fonamentada o no, hi afegim l'extensió, l'heterogeneïtat i el caràcter patrimonial del conjunt del recinte i dels edificis que acull, la **il·luminació** esdevé un **factor clau** a prendre en consideració de cara al projecte de reurbanització.

Cal repensar un **sistema d'il·luminació** del recinte que eviti la dicotomia claror-fosc i que acompanyi i respecti la formació d'espais amplis i espais íntims:

- cal promoure una **il·luminació versàtil i modulable** per poder donar resposta a la diversitat d'activitats que acull el recinte. Quan es celebren esdeveniments, el recinte es converteix puntualment en lloc de treball nocturn i, per tant, el sistema d'encesa s'ha de poder adaptar a aquestes necessitats.
- és important que la **il·luminació respecti i faci comprensible el caràcter patrimonial** del recinte i reforci la visibilitat de la senyalètica de l'espai.

5. Un espai comunitari:

Fabra i Coats és un ecosistema ric i complex on conviuen molts equipaments i identitats diverses i on han anat sedimentant moltes memòries que fan d'aquest recinte un indret estratègic des d'on posar en pràctica un plantejament de l'espai públic pensat des de les memòries comunitàries i obertes al present.

Identitat i memòria

L'antiga Fàbrica Fabra i Coats és, sense cap mena de dubte, un **espai de memòria** des d'on fer comprensible i accessible un patrimoni que ha de ser de tots i totes i estar disponible per una millor comprensió del present.

Concebre els espais amb memòria com epicentres del present suposa estar disposades a mantenir la conversa sobre el passat permanent oberta a les memòries altres, subalternitzades i invisibilitzades per construir imaginaris múltiples compartits. Entenent que el valor simbòlic de l'espai no opera només en un àmbit de memòria històrica llarga, sinó també de memòria propera que incorpori les vivències dels qui l'habiten en cada moment.

Senyalètica i difusió d'activitats

Hem detectat poc coneixement i **manca d'informació del que succeeix dins del recinte** i una percepció molt generalitzada del recinte com un espai tancat i replegat sobre si mateix, fet que repercuteix en les maneres de circular i usar els espais públics.

Cap disseny d'urbanització de l'espai públic del recinte de Fabra i Coats s'adequarà a les necessitats i anhels de la ciutadania si no es treballa paral·lelament des d'una perspectiva comunitària que sostingui i doti de significats comuns les renovacions que es duguin a terme a l'espai. Per assolir aquest objectiu, caldria:

- dotar el recinte d'un **sistema de senyalètica permanent i inclusiva** (visual i sonora) que informi de la identitat de l'espai
- implementar una **senyalètica efímera d'activitats** que ajudi a orientar-se i navegar aquest espai públic tan particular.
- **promoure el coneixement de les activitats** que es fan al recinte al conjunt del barri, apostant per una major connexió entre el recinte i la plaça de Can Fabra i amb la Plaça Orfila serà un dels reptes de la futura Fabra i Coats.
- assegurar que en els **períodes de transició** entre obres, muntatges i desmuntatges que re-configuren l'espai públic per la multiplicitat d'usos que es donen al recinte, no hi hagi barreres arquitectòniques ni desinformació.

És necessari, per tant, incorporar els "mentrestants" en la proposta de reurbanització de l'espai per ser honestes amb la fluïdesa d'usos que reinventen constantment l'espai públic, i promoure **millores provisionals** en el futur immediat: il·luminació, bancs i papereres, etc.

Protocol de convivència

Finalment, cal destacar com a conclusió del procés participatiu la necessitat d'un **protocol de convivència** pel recinte de Fabra i Coats.

Aquesta proposta ressona en les anàlisis de la majoria dels actors i col·lectius implicats en aquest procés i donaria **resposta a bona part de les tensions identificades**, com a capa complementària i imprescindible del treball de reurbanització.